

Mamut

Velik je kakor mamut.

V Planici imamo mamutsko skakalnico.

Mamut, mamutski! Odkod te besede? Kaj pomenijo?

Mamut je orjaški slon, ki je živel pred več sto tisoč leti po vsej severni, srednji in južni Evropi, Aziji in Severni Ameriki, ki jih je tedaj pokrival debel led. Polagoma je začel led kopneti. Umikajočemu se ledu so sledile črede mamutov do njegove sedanje meje, t. j. do severne Sibirije in severne Kanade. Tu najdemo največ teh mrtvih živali.

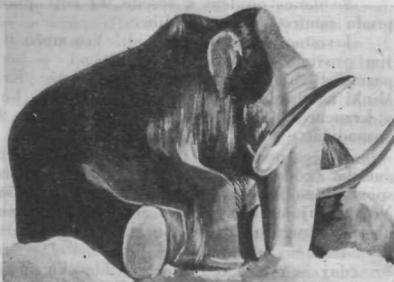
Kakšni so ti kraji?

V severni Sibiriji ne uspeva niti drevje niti grmičevje, temveč le lišaji, ker so tla večno zamrznjena do približno 60 cm globoko. Ta pusti del Sibirije imenujemo tundra. Na jugu prehaja tundra v tajgo, poraslo s smrečjem. Tudi v tajgi so tla stalno globoko zamrznjena. Le v dveh do treh poletnih mesecih se odtale samo toliko, da dopuščajo življenje najskromnejšemu drevju. Ta plast, ki se v kratkem in hladnem poletju odtaja, je tenka. Pod njo leže plasti peska, proda in gline, ki imajo v sebi zakopana vsakovrstna starodavna živalska trupla, med njimi tudi mamutska. Te plasti so bile naplavljenе oziroma nasute v ledenih dobah in so tedaj takoj zamrznile. Pozneje so se nasipale nanje druge plasti, tako da so prišle v nižje lege, kamor ne seže več sončna toplota, in se zato niso odtalile nikdar več.

Kakor pač vse reke, spreminjajo tudi sibirske reke svoj tok. Počasi a vztrajno glodajo svoje bregove in izpodjedavajo te nižje, pred več kot 100.000 leti naplavljenе plasti. Včasih se v dolnjih plasteh že izpodkopani, a zaradi zamrznjenja še vendar trdni bregovi, usujejo v velikih plazovih. Ob takih prilikah se večkrat prikažejo že zdavnaj izumrle živali, zakopane v tem zmrznjenem pesku. Tako je n. pr. leta 1799. naplavila reka Lena na prod v svojem izlivu do zdaj največjega znanega mamuta, kjer je to bajno pošast zagledal siromašen ribič. Kljub temu, da je bil ta nestor več kot 100.000 let zakopan v ledu, je bilo njegovo meso tako sveže, kakor da bi bil pravkar poginil.

No — in kakšen je ta slon v podrobnosti?

Prav podoben danes v proči Indiji živečemu slonu. Saj imata oba istega pradedu. Razliko med obema povzroča predvsem razlika v podnebj, v katerem živi indijski slon in je živel mamut, ter drugačna prehrana. Tako je imel mamut kočnike, sestavljene iz steklovinastih ploščic, do 50 po številu, tako da so bili zelo pripravi za žvečenje težje prebavljive, trde rastlinske hrane. Razen tega je imel mamut topel, svetlo rdečerrjav kožuh s skoraj pol metra dolgimi kocinami in masten rep, kar ga naj bi ose ščitilo pred mrazom. Razen tega se je od svo-

Mamut, skoraj do kraja izkopan iz sibirskega ledu. Meso je bilo tako sveže, da so ga jedli psi. V oklih so našli v razah rastlinske ostanke zadnje mamutove pojedine.

jega indijskega sorodstva razlikoval še po spoji znatno večji velikosti, saj je dosegel preko štiri metre hrbtno višine in je imel do štiri metre dolga okla, ki sta bila močno ukrivljena, včasih skoraj v krogu zavita. Kost teh oklov je že pred davnimi časi prišla na Kitajsko, kjer še zdaj občudujemo prastare slonokoščene umetnine. Po prapljicah, ki so jih skovali sibirski prodajalci mamutskih okel, so to kost pridobivali od »podzemskih« glodalcev. Mamutska »kost« ni tako lepa in dragocena kot slonova kost. Stotisočletno ležanje v ledu jo je napravilo raskavo in krhko.

In zdaj še vprašanje: Zakaj so izumrli ti velikani?

Če beremo opise lovov na slone, ki jih prirejajo z velikim uspehom današnja afrikanška zamorska plemena s svojim neverjetno preprostim orožjem, bomo razumeli, da so tudi mamuti postali žrtev najbolj prebrisane krogloke vseh časov, naših pradedov iz konca ledene dobe.

Leopold Paljk

S čim boste krmili vašo »živinico«?

»Ko imate hlevček urejen, si nabavite še živali. Jesen je najprimernejši čas za to. Obiščite znanega rejca kje v bližini in ga povprašajte, če vam lahko proda samico. V tem času imajo namreč kuncerejci plemenskih živali na izbiro. Prepričan sem, da vam bodo živalco prodali za majhen denar. Morda vam jo bodo pa celo darovali. Vedite, da so med rejci malih živali srčno dobri ljudje, ki ne gojé živalic toliko zaradi osebnih koristi in dobička, ampak zato, ker ljubijo živalce in imajo z njimi prav posebno veselje.

Nikar se ne bojte stopiti prednje! Korajžno jim povejte, čemu ste prišli. Lepo vas bodo sprejeli, ko jim pojasnite, da nameravate gojiti domače kunce in bi zato radi dobili plemensko samico. Starejši rejci se še prav posebno razveselimo, če moremo rejcu začetniku na kakšen način pomagati.«

»Še danes pojdem k sosеду, ki goji »plavčke«, in ga poprosim, da mi proda samico,« modruje Mihec.

»Izvrstno, Mihec! Kar pojdi! Vso srečo ti želim! »Plavčki« — pravilno jim pravimo modri dunajčani — so za začetnike kaj primerna pasma. Redimo jih zaradi mesa in kože. Krzno bo mamica našla sestri Minki na zimski plašč. To bo Minka vesela, ko bo hitela v nedeljo v cerkev v krznemem plašču, kot ga navadno nosijo le imenitne mestne gospe in gospodične.«

»Mihec, ne pozabi povedati sosеду, da bi rad samico iz »marčnega« gnezda. Zgodaj spomladi skoteni mladiči so sedaj že lepo razviti in zgodaj spomladi za plemo sposobni. Vzemi s seboj košaro, kamor boš položil samico. Ne vzdiguj je za uhlja, ker živalco to boli, ampak jo primi z eno roko za uhlja, z drugo pa za kožo na hrbtu ter jo previdno položi v košaro!«

Zdaj ima Mihec živinico v hlevčku in jo pridno krmí. Kaj mislite, s čim? On ve, da kunci kaj radi jedo vsakovrstno zelenjavo. Prav nič niso izbirični. Žro vse, kar jim pride pod zobe. Kuhinjski ostanki so šele prava poslastica zanje. Krompirjeve olupke, surove ali kuhane, pomeša Mihec z nekoliko otrobi in položi v koritce za mehko krmo. Preden gre v šolo, naroči mamici, naj spravi za njegove »zajčke« grahove luščine, kumarčene in bučne olupke, ostanke špinace, solate, radiča, korenja, zelja in ohrovtá.